

**Розробник: Запотоцька Вікторія Анатоліївна, кандидат географічних наук,
асистент кафедри економічної та соціальної географії**

ЗАТВЕРДЖЕНО

«17» серпня 2021 р.

Завідувач кафедри

 проф. Костянтин МЕЗЕНЦЕВ

Протокол № 15 від «17» серпня 2021 р.

Схвалено науково - методичною комісією географічного факультету

Протокол № 6 від «30» серпня 2021 року

Голова науково-методичної комісії доц. Наталія КОРОГОДА

«30» серпня 2021 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни - ознайомлення студентів із об'єктно-предметною сутністю географії населення, формування здатності розв'язання складних спеціалізованих задач та практичних проблем з географії населення із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження, набуття знань про територіальні відмінності процесу природного відтворення населення, формування кількості і складу, розміщення населення, формування систем розселення, урбанізаційними процесами, міграції, зайнятостю та способом життя.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Успішне опанування дисциплін «Суспільна географія», «Економічна географія», «Географія світу: міста та регіони», «Міський туризм».
2. Вміти користуватися різноманітними джерелами інформації про населення, аналізувати їх і формулювати висновки, графічно відображати статистичну інформацію, створювати картосхеми.

3. Анотація навчальної дисципліни: Дана навчальна дисципліна спрямована на вивчення особливостей демографічної ситуації в сучасному світі, в окремих його регіонах та Україні; особливостей формування загальної кількості населення світу та окремих регіонів, процесів відтворення населення; статево-вікового, расово-етнічного, релігійного складу населення. Окремими складовими дисципліни є вивчення характеру розселення населення окремих регіонів світу, типів поселень, класифікацій міст за різними критеріями, проявів урбанізації, трудових ресурсів та особливостей зайнятості населення в регіонах світу.

4. Завдання вивчення дисципліни полягає в:

1. знанні предметної області та розумінні професійної діяльності (ЗК2);
2. знанні і використанні концепцій та парадигм географії населення та розселення (СК7);
3. формуванні у студентів здатності застосовувати знання і розуміння основних характеристик населення та розселення (СК2);
4. формуванні у студентів здатності застосовувати прості кількісні методи при дослідженні населення та розселення (СК4);
5. формуванні у студентів здатності зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку демографічних і розселенських процесів у розвитку суспільства, використуванні різних видів та форм рухової активності для активного відпочинку та веденні здорового способу життя (ЗК12).

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність*)		Форми (та/або і методи технології) викладання навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	історію географічного вивчення населення, методи дослідження;	Лекція, практичне заняття, самостійна робота		до 5%

1.2	основи організації переписів населення, реєстри, поточний облік і спеціальні обстеження населення, історію переписів населення;	<i>Лекція, практичне заняття, аналітична робота, самостійна робота</i>	<i>Виконання практичних робіт, виконання творчих аналітично-розрахункових робіт, тематична контрольна робота (тести), іспит</i>	<i>до 5%</i>
1.3	історичні аспекти виникнення населення та заселення континентів;	<i>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</i>		<i>до 5%</i>
1.4	кількісні та якісні характеристики населення світу та регіонів, просторові тенденції народжуваності, смертності, середньої тривалості життя, природного приросту населення, режими відтворення населення, концепцію демографічного переходу, статевий та віковий склад населення;	<i>Лекція, практичне заняття, аналітична робота, самостійна робота</i>		<i>до 5%</i>
1.5	сутність та ознаки соціальної структуризації суспільства, регіональні особливості формування та використання працересурсного потенціалу, освітній рівень населення;	<i>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</i>		<i>до 5%</i>
1.6	форми розселення населення;	<i>Лекція, практичне заняття, аналітична робота, самостійна робота</i>		<i>до 5%</i>
1.7	сутність, види, типи та особливості міграцій, історію та сучасні міграційні процеси у світі;	<i>Лекція, практичне заняття, аналітична робота, самостійна робота</i>		<i>до 5%</i>
1.8	основи етнічної географії, концепції та класифікації етносів; класифікації релігій, географію цивілізації;	<i>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</i>		<i>до 5%</i>
1.9	сутність та соціально-економічні аспекти рівня життя населення;	<i>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</i>		<i>до 5%</i>
1.10	глобальні проблеми народонаселення.	<i>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</i>		<i>до 5%</i>
2.1	використовувати загальнонаукові та конкретно-наукові методи при	<i>Практичне заняття,</i>		

	дослідженні населення та розселення;	<i>аналітична робота, самостійна робота</i>	<i>Виконання практичних робіт, виконання творчих аналітично-розрахункових робіт, тематична контрольна робота (тести), іспит</i>	до 30%
2.2	досліджувати джерела статистичної інформації з географії населення, аналізувати історію переписів населення в Україні та світі;	<i>Практичне заняття, аналітична робота, самостійна робота</i>		
2.3	оцінювати антропогенез і расогенез, виокремлювати підраси та локальні раси;	<i>Практичне заняття, аналітична робота, самостійна робота</i>		
2.4	збирати, обробляти та аналізувати інформацію про кількість населення світу, окремих регіонів та країн, аналізувати просторові тенденції природного відтворення населення, шлюбність і сімейний склад населення;	<i>Практичне заняття, аналітична робота, самостійна робота</i>		
2.5	досліджувати та розрізняти соціальну структуру суспільства, аналізувати освітній рівень населення та працересурсний потенціал;	<i>Практичне заняття, аналітична робота, самостійна робота</i>		
2.6	оцінювати та аналізувати особливості розміщення міського та сільського населення, проводити аналіз урбанізаційних процесів у світі;	<i>Практичне заняття, аналітична робота, самостійна робота</i>		
2.7	аналізувати історичні та сучасні особливості міграції;	<i>Практичне заняття, аналітична робота, самостійна робота</i>		
2.8	аналізувати підходи до розуміння сутності етносу та категорії нація, проводити аналіз класифікації етносів у світі, аналізувати етнічні особливості розвитку територій України та світу;	<i>Практичне заняття, аналітична робота, самостійна робота</i>		
2.9	визначати основні характеристики, процеси, історію особливостей способу життя, рівня життя та якості життя.	<i>Практичне заняття, аналітична робота, самостійна робота</i>		
3.	комунікація: використовувати комунікативні навички і технології, ініціювати запровадження методів комунікативного менеджменту на практиці, виявляти державницьку і	<i>Практичне заняття, презентація, вирішення конкретних</i>	<i>Виконання творчих аналітично-розрахункових робіт</i>	до 10%

	громадянську позицію, вміння реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства.	задач та ситуацій		
4. автономність та відповідальність: продемонструвати розуміння особистої відповідальності за професійні та/або управлінські рішення в системі оцінки населення та аналізу процесів розселення при:				
	аналізі та прийнятті управлінського рішення в системі антропогенезу і расогенезу, демографічного розвитку, розселення населення, міграційних процесів, використання трудових ресурсів, етнічних особливостей розвитку.	Практичне заняття, дискусія, вирішення конкретних задач та ситуацій, самотійна робота	Виконання практичних робіт, виконання творчих аналітично-розрахункових робіт, дискурс, іспит.	до 10%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	1.10
Програмні результати навчання										
1. Пояснювати особливості організації географічного простору (P03)	+	+	+	+		+	+			
2. Аналізувати географічний потенціал території (P04)				+	+	+	+	+	+	+
3. Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах (P09)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Результати навчання дисципліни	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6	2.7	2.8	2.9	3	4
Програмні результати навчання											
1. Пояснювати особливості організації географічного простору (P03)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2. Аналізувати географічний потенціал території (P04)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
3. Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах (P09)	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

7. Схема формування оцінки

Форми оцінювання: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами написання письмових контрольних робіт

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

- результати навчання – **1.1 – 1.10 (знання)** – до 5% за кожен;
- результати навчання – **2.1-2.9 (вміння)** - до 30%;
- результати навчання – **3 (комунікація)** - до 10%;

- результати навчання – **4 (автономність та відповідальність)** - до 10%

7.1. Організація оцінювання.

У курсі передбачено **2 змістових частини**. Заняття проводяться у вигляді лекцій, практичних занять та презентацій доповідей. Передбачено виконання індивідуального завдання, що виконується у форматі презентації. Завершується дисципліна **екзаменом**.

Упродовж семестру, після завершення відповідних тем, проводяться тематичні письмові контрольні роботи. Для визначення рівня досягнення результатів навчання, студенти презентують результати свого наукового дослідження та демонструють набуті навички.

Для студентів, які упродовж семестру не досягли мінімального рубіжного рівня оцінки (60% від максимально можливої кількості балів) проводиться заключна семестрова контрольна робота, максимальна оцінка за яку не може перевищувати 40% підсумкової оцінки (до 40 балів за 100 – бальною шкалою).

Умовою отримання позитивної результуючої оцінки з дисципліни є досягнення не менш як 60% від максимально можливої кількості балів, при цьому, оцінка за результати навчання не може бути меншою ніж 50% від максимального рівня (не менше 20, 20, 5 та 5 балів відповідно).

Підсумкове оцінювання у формі екзамену: максимальна кількість балів на екзамені - 40 балів, мінімальна кількість балів, які додаються до семестрових – 24 бали (60% максимальної кількості балів, відведених на екзамен).

Студенти, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж *критично-розрахунковий мінімум* до складання екзамену не допускаються. Рекомендований мінімум для допуску до екзамену – **35 балів**.

Шкала відповідності

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№	Назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Змістова частина 1. Основи демографії та географії праці				
1	Тема 1. Розвиток географії населення як науки	2	2	6
2	Тема 2. Джерела статистичної інформації з географії населення	2	4	6
3	Тема 3. Антропогенез і расогенез	2	2	6
4	Тема 4. Демографічний розвиток людства	4	4	6
5	Тема 5. Географія	4	2	6

	працересурсного потенціалу			
Змістовий частина 2. Географія розселення, міграцій та способу життя. Етнічна географія.				
6	Тема 6. Географія розселення	4	4	6
7	Тема 7. Географія міграції	2	4	6
8	Тема 8. Етнічна географія	4	2	6
9	Тема 9. Географія способу життя	4	4	6
10	Тема 10. Глобальні проблеми народонаселення	2	2	6
	РАЗОМ	30	30	60

Загальний обсяг **120 год.**, в тому числі:

лекції – 30 год.;

практичні заняття – 30 год.,

самостійна робота - 60 год.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

А) Основна:

1. Анісімова Г.М., Молнар Й.Й., Молнар Д.С.С. Географія населення: курс лекцій. Ужгород: СП «ПоліПрінт», 2012. 212 с.
2. Гудзеляк І.І. Географія населення : навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 126 с.
3. Гудзеляк І.І. Збірник тестових завдань з курсу “Географія населення” для студентів географічного факультету. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. 88 с.
4. Соціальна географія: підручник. За ред. Л. Немець та К. Мезенцева. Київ: Фенікс, 2019. 304 с.

Б) Додаткова

1. Влах М. Географія населення: Словник-довідник. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005.
2. Гладкий О.В., Іщук С.І. Географія міст. Геоурбаністика. Підручник. Київ: ПАЛИВОДА А.В., 2014. 300 с.
3. Гукалова І.В. Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація. Монографія. Київ: МВС України, 2009.
4. Джаман В.О., Круль В.П., Чернюх Г.Я. Демогеографія. Навчальний посібник. Чернівці: Рута, 2002.
5. Дністрянський М.С. Етногеографія України: Навчальний посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008.
6. Доценко А. І., Зінич В. Т., Великохатько О. Т., Танцюра В. Л. Розселення в Україні: проблеми і перспективи. Під ред. Б. М. Данилишина. Київ: РВПС України НАН України, 2006.
7. Дронова О. Л. Геоурбаністика : навч. посіб. Київ: ВПЦ "Київський університет", 2014. 419 с.
8. Заставецька О.В., Заставецький Б.І., Ткач Д.В. Географія населення України: Навчальний посібник. Тернопіль, 2007.
9. Зінич В.Т. Сучасні етнодемографічні процеси в Україні. Київ: РВПС України НАН України, 2004.
10. Мезенцев К.В., Мезенцева Н.І., Мостова І.О., Сайчук В.С. Географія праці: сучасні концепти та ринки праці регіонів : навчальний посібник. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2014. 190 с.
11. Мезенцев К.В., Підгрушний Г.П., Мезенцева Н.І. Регіональний розвиток в Україні: суспільно-просторова нерівність та поляризація: Монографія. Київ: Прінт сервіс, 2014. 132 с.
12. Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри. Енциклопедія. За ред. Ю. Римаренка. Київ: Довіра, 1998.
13. Олійник Я. Б., Степаненко А. В. Вступ до соціальної географії: Навчальний посібник. Київ: Знання, 2000.
14. Олійник Я.Б., Запотоцький С.П., Запотоцька В.А. Ринок житла Київського регіону: суспільно-географічний вимір : монографія. Київ: ВПЦ "Київський університет", 2019. 172 с.
15. Павлов С. В., Мезенцев К. В., Любіцева О. О. Географія релігій. Київ: АртЕк, 1998.

16. Покляцький С.А. Умови життя населення великих міст України: суспільно-географічне дослідження: монографія. Київ: Наук. думка, 2016.
17. Рівень життя населення України. Київ: Інститут демографії і соціальних досліджень НАН України, 2008.
18. Сюткін С. І. Географія населення: Курс лекцій. Суми: СумДПУ ім. С. Макаренка, 2002.
19. Україна. Огляд урбанізації. Міжнародний банк реконструкції та розвитку. 2015. 195 с.
20. Цапок С.О. Поліетнічна експозиція світу у фокусі сучасних демовідтворювальних та міграційних процесів : монографія. Львів: Априорі, 2017.
21. Branko Milanovic, *Global Inequality: A New Approach for the Age of Globalization*. Harvard University Press, 2016.
22. Branko Milanovic. *Global inequality of opportunity: How much of our income is determined by where we live*. *Review of Economics and Statistics*, 97 (2). 452-460.
23. Castles S., Miller M. J. *The age of migration: international population movemets in the modern World*. New York, 1993.
24. Cordon, Raymond G. *Ethnologue: Languages of the World, Fifteens edition*. Dallas, International, 2005.
25. Clemens, M. *Migration is a Form of Development: The Need for Innovation to Regulate Migration for Mutual Benefit*. UN Population Division, Technical Paper No. 2017/8. New York: United Nations.
26. Jennifer Hunt. *The impact of immigration on the educational attainment of natives*. *Journal of Human Resources* 52 (4): 1060–1118.
27. Zapototska V. A., Hnatiuk S. S. *Rivne agglomeration nowadays: conditions and perspectives of development*. *Modern science: problems and innovations*. Abstracts of the 2nd International scientific and practical conference. SSPG Publish. Stockholm, Sweden. 2020. Pp. 345-350.
28. Zapototskiy S., Zapototska V., Holub Y., 2020. *Socio-environmental aspects of provision of landscaping in the city of Chernihiv*. *Visnyk Kyivskogo nacionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka, Geografiya*. 1/2 (76/77), 44-53.

В) Інформаційні ресурси:

Державна служба статистики України	http://www.ukrstat.gov.ua
Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України імені М.В. Птухи	http://www.idss.org.ua
Організація Об'єднаних Націй (ООН)	http://www.un.org/en/index.html
Представництво ООН в Україні	http://www.un.org.ua/ua/
Фонд народонаселення ООН	http://www.unfpa.org/
Фонд народонаселення ООН в Україні	http://www.unfpa.org.ua/
Програма ООН з населених пунктів	http://unhabitat.org/
Дитячий фонд ООН	http://www.unicef.org/
Програма ООН-жінки	http://www.unwomen.org/en
Управління Верховного комісара ООН у справах біженців	http://www.unhcr.org/
Комісія по населенню і розвитку Економічної і соціальної Ради ООН	http://www.un.org/en/development/desa/population/commission/index.shtml
Організація ООН з питань освіти, науки і культури	http://en.unesco.org/
Міжнародна організація праці	http://www.ilo.org/global/lang--en/index

Представництво МОП в Україні	htm
Міжнародна організація з міграції	http://www.un.kiev.ua/ilo
Представництво МОМ в Україні	http://www.iom.int/
Всесвітня організація з охорони здоров'я	http://iom.org.ua/ua
Представництво ВООЗ в Україні	http://www.who.int/en/
Статистична комісія ООН	http://www.euro.who.int/en/countries/ukraine
Світовий банк	http://unstats.un.org/unsd/default.htm
Рада з народонаселення	http://www.worldbank.org/
Бюро інформації про населення	http://www.popcouncil.org/
	http://www.prb.org